

2014-01-01

วิถีชีวิตคนชายขอบ ชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิสูตร โพธิ์เงิน

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/unisearch>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

โพธิ์เงิน, วิสูตร (2014) "วิถีชีวิตคนชายขอบ ชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน," *UNISEARCH (Unisearch Journal)*:

Vol. 1: Iss. 2, Article 3.

DOI: 10.58837/CHULA.UNISEARCH.1.2.2

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/unisearch/vol1/iss2/3>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in UNISEARCH (Unisearch Journal) by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

วิถีชีวิตคนชายขอบ ชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน

อาจารย์ ดร.วิสูตร โพธิ์เงิน

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 1 จุดชมวิวแม่น้ำสาละวิน บ้านแม่สามแลบ
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ที่มา : วิสูตร โพธิ์เงิน ถ่ายเมื่อ เมษายน 2556

“คนชายขอบ (marginal people) คือ กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางทั้งในทางภูมิศาสตร์และสังคม วัฒนธรรม มักจะเป็นคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม

คนกลุ่มที่ขาดอำนาจการต่อรอง ขาดการศึกษา ขาดเครื่องมือที่เข้าถึงอำนาจ และถูกกีดกันออกจากระบบการต่อรองอำนาจ และการจัดสรรทรัพยากร อำนาจและความมั่นคงในสังคม ลักษณะของกลุ่มคนชายขอบอาจจะแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของสังคมในแง่ชาติพันธุ์ ศาสนา อุดมการณ์ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ” (Seymour-Smith, 1986 : 177) ในที่นี้หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่แม่น้ำสาละวิน เป็นแม่น้ำที่สำคัญอีกสายหนึ่งของไทย เป็นเส้นแบ่งพื้นที่เขตแดนทางธรรมชาติ ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหภาพพม่า ดันกำเนิดจากเทือกเขาหิมาลัย แคว้นทิเบต เป็นแม่น้ำนานาชาติที่ไหลผ่านตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้านตะวันออกของประเทศสหภาพพม่า และไหลผ่านด้านตะวันตกของประเทศไทยบางส่วน ก่อนไหลเข้าสู่รัฐกะเหรี่ยงประเทศสหภาพพม่าตรงบริเวณบ้านสบเมย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งสองฝั่งแม่น้ำสาละวินจะมีชุมชนอยู่ประปรายทั้งสองฝั่งริมแม่น้ำสาละวิน ในฝั่งไทยจะมีชุมชนที่จะกล่าวถึง 3 ชุมชน ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ (1) ชุมชนบ้านท่าตาฬิง อำเภอแม่สะเรียง (2) ชุมชนบ้านแม่สามแลบ อำเภอสบเมย (3) ชุมชนบ้านสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ทั้ง 3 บ้านเป็นชาว กะเหรี่ยงสะกอ หรือ ปากะญอ หมายถึง มนุษย์ หรืออีกชื่อเรียกหนึ่งว่า กะเหรี่ยงขาว หรือ ย่างขาว (สังคิต จันทนะโพธิ, 2542 หน้า 17) จะมีวิถีชีวิตเป็นวิถีชีวิตแบบชนบทเน้นการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก ฟังฟังธรรมชาติจากการหาของป่า ไม่ชอบย้ายถิ่นฐานที่อยู่ จะมีเพียงแต่บ้านแม่สามแลบที่เป็นเขตธุรกิจ มีการประกอบอาชีพการประมง ค้าขาย การบริการ และรับจ้างที่มี

ผู้ประกอบการจำนวนมากที่บ้านอื่นๆ เพราะบ้านแม่สามแลบเป็นจุดศูนย์กลางการเดินทางน้ำไปยังบ้านต่างๆ และเป็นแหล่งบริการการท่องเที่ยวในบริเวณแม่น้ำสาละวิน และที่บ้านแม่สามแลบจะมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ มีทั้งกะเหรี่ยงพุทธ กะเหรี่ยงคริสต์ ชาวมุสลิม การปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ชาวกะเหรี่ยงจะปลูกบ้านในที่ดอนอยู่บนฝั่งลึกเข้าไปเกาะตามแนวแม่น้ำสาละวิน

ภาพที่ 2 สภาพบ้านเรือน บ้านแม่สามแลบ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ที่มา : วิสูตร โพธิ์เงิน ถ่ายเมื่อ เมษายน 2556

บ้านชาวกะเหรี่ยงเป็นแบบร่วมสมัยที่มีการผสมระหว่างรูปแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง และชาวไทยพื้นราบ และมีที่พักอาศัยที่สร้างในรูปแบบดั้งเดิมบางส่วน โดยมีการปลูกที่พักอาศัยอยู่เป็นกลุ่มในชุมชน ห้องน้ำจะแยกออกจากตัวบ้าน ห้องนอน ห้องโถง และห้องครัว มีการแบ่งสัดส่วนในการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน โดยบ้านส่วนใหญ่มีได้ถุนสูง และมีการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลากลางวัน ส่วนบ้านของกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมจะทำจากวัสดุที่ทำได้จากธรรมชาติในท้องถิ่น หลังคาจะมุงบ้านด้วยใบตองตึง (ใบพลวง) และมุงด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกคว่ำหางสลักกันเหมือนกระเบื้อง เพราะทำให้บ้านเย็นในยามหน้าร้อน ง่ายต่อการรื้อถอน และราคาถูก แต่จะมีบ้านเรือนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญอย่างบ้านแม่สามแลบที่เป็นจุดท่องเที่ยวและเป็นท่าน้ำโดยสารขนส่ง จึงทำให้มีลักษณะพิเศษกว่าพื้นที่อื่นๆ ในบริเวณริมถนนทางเข้าไปยังท่าน้ำจะมีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างหนาแน่นเต็มบริเวณริมถนน ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งสูงชันมาก บ้านเรือนจะมีลักษณะที่โดดเด่นคือ ถ้ามองจากถนนจะเป็นเหมือนบ้านเรือนทั่วไปเป็นบ้านไม้สลักกับบ้านที่ก่ออิฐถือปูน แต่ถ้ามองจากแม่น้ำสาละวินขึ้นไปจะเห็นว่าเสาของบ้านจะมีขนาดความยาวที่ยาวกว่าปกติเพื่อรองรับบ้านชั้นเดียวให้อยูริมถนนลาดชันทางเข้าสู่ท่าน้ำให้ได้

การเดินทางที่จะเข้าไปยังชุมชนบ้านท่าตาดฝั่ง หรือบ้านสบเมย เดินทางได้ 2 ทางคือ ทางบก และทางน้ำ การเดินทางโดยทางบกจะมีความยากลำบากเพราะถนนเป็นถนนดินลูกรัง การเดินทางจากบ้านแม่สามแลบไปบ้านสบเมยในหน้าแล้งใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงในระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร เส้นทางลาดชันสลัดไค้ง แต่ถ้าเป็นฤดูฝนจะต้องใช้เวลานานกว่าฤดูร้อนและถนนบางช่วงไม่สามารถเดินทางได้เลย การเดินทางโดยทางน้ำ เดินทางได้ตลอดทั้งปีด้วยเรือโดยสารที่มีให้บริการ แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ เรื่องของกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในฤดูฝน รวมถึงร่องน้ำและแก่งจำนวนมาก ต้องอาศัยผู้ขับเรือ

ที่ชำนาญเส้นทาง เพราะเกิดอุบัติเหตุเรือล่มและมีผู้เสียชีวิตเป็นประจำทุกปีในแม่น้ำ และเป็นเส้นทางทางไปมาหาสู่ของกะเหรี่ยงพม่าและไทย ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานของหมู่บ้านยังขาดแคลนในเรื่องของถนน ซึ่งเป็นข้อจำกัดในเรื่องกฎหมาย เพราะหมู่บ้านต่างๆ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์และอุทยานแห่งชาติทำให้ไม่สามารถสร้างถนนใดๆ ตัดเข้าสู่เขตป่าได้ และยังขาดแคลนเรื่องของพลังงานไฟฟ้าที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต มีเพียงบางบ้านจะได้แผงโซลาร์เซลล์ในการผลิตไฟฟ้าใช้ในครัวเรือนซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ชุมชนกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ฝั่งไทยตามแนวลำน้ำสาละวินส่วนใหญ่จะเป็นกะเหรี่ยงไทยและชาวกะเหรี่ยงพม่าที่อพยพลี้ภัยสงครามจากฝั่งประเทศพม่าชาวบ้านจะพูดและเขียนภาษากะเหรี่ยงสะกอในการติดต่อสื่อสารกัน สามารถฟังเข้าใจภาษาไทยได้ดี แต่จะไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุกับผู้ที่ไม่ได้เข้าศึกษาในระบบโรงเรียนของไทย ในเรื่องการแต่งกายส่วนใหญ่แต่งกายตามแบบสมัยนิยม แต่จะมีการแต่งกายชุดกะเหรี่ยง (เผ่าสะกอ) ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา และโอกาสพิเศษๆ ผู้หญิงเด็ก จนเป็นสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานจะสวมใส่ชุดสีขาวไม่มีลวดลาย แต่จะมีแถบด้ายสีแดงเป็นแถบเส้นประเล็กน้อย แต่พอแต่งงานแล้วก็เปลี่ยนเป็นสีดำ สีแดง หรือสีน้ำเงินแทน จะมีลวดลายเฉพาะเผ่า ผ้าโพกหัวจะมีสีต่างๆ หลากสี สำหรับฝ่ายชายจะแต่งงานหรือไม่แต่งงาน จะแต่งกายด้วยเสื้อสีแดงมีลวดลายประอย่างสวยงาม ใส่กางเกงขาก๊วยสีน้ำเงินหรือสีแดงหรือกางเกงขายาวทรงสุภาพ แล้วยกโอกาสส่วนใหญ่จะซื้อผ้าสำเร็จมาทอผ้า มีส่วนน้อยที่ปลูกฝ้ายและทำเส้นใยจากฝ้ายเอง การทอผ้าจะใช้ที่เอวออกจากที่มีการตัดเย็บ

เพื่อใช้ในครัวเรือนซึ่ง ณ ปัจจุบันลดน้อยลง แต่ก็จะมีบางครอบครัว ที่ทอผ้าเพื่อขายให้คนภายในหมู่บ้านและนักท่องเที่ยว

ชุมชนกะเหรี่ยงริมแม่น้ำสาละวินส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์นิกายโปแตสแตนต์ นับถือผีตามความเชื่อดั้งเดิม และศาสนาอิสลามตามลำดับ การประกอบพิธีกรรมจะทำการ ในศาสนสถานในหมู่บ้าน และพื้นที่บริเวณหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ ชาวกะเหรี่ยงที่นี่จะมีพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อตามแต่ละศาสนา เหมือนสากลทั่วไปไม่แตกต่างจากคนพื้นราบ แต่จะขอยกตัวอย่าง พิธีกรรมและประเพณีสำคัญๆ ในชุมชนที่ยังหลงเหลือให้เห็น ในปัจจุบัน มีดังนี้

- ประเพณีปอยส่างลองหรือประเพณีบรรพชาสามเณร ตามประเพณีชาวไทยใหญ่จะจัดขึ้นที่บ้านแม่สามแลบและเป็น ประเพณีที่สืบทอดกันมา

- ประเพณีการผูกข้อมือ (มัดมือ) ช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ปีละครั้ง มีการสวดวิญญูโดยผู้อาวุโสในหมู่บ้าน มีการเฉลิมฉลองตลอด ทั้งคืนทั้งวัน สิ่งที่น่าสนใจในการผูกข้อมือ คือ การให้ความสำคัญแก่ **“หมู่บ้านของครอบครัว”** คือ พอทำพิธีผูกข้อมือเสร็จจะต้องให้แม่บ้าน ต้มเหล้ารับประทานทุกอย่างก่อนคนอื่น เพราะถือว่าแม่คือ เจ้าของบ้าน เป็นผู้เลี้ยงผีบรรพบุรุษ เมื่อแม่เสียชีวิตลง บ้านหลังนั้น ต้องรื้อถอนทิ้งให้หมดและสร้างใหม่ เพื่อลูกสาวที่อยู่หรือที่แต่งงาน แล้วจะได้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษได้ ดังนั้น บ้านของ คนกะเหรี่ยงจึงทำด้วยไม้ไผ่

- พิธีผูกมือเรียกขวัญด้วยด้ายสีขาว ถ้ากระทำในเดือน เมษายน เรียก พิธี **“กัจจยิตตอคุ”** และถ้าเป็นในเดือนสิงหาคม เรียกว่า พิธี **“กัจจอภยกะหล่า”** เพื่อเป็นการเสริมสิริมงคลให้คนในครอบครัว พิธี **“ป้อ”** เป็นพิธีไหว้ต้นไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้าน จะประกอบพิธี ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ ช่วงใดก็ได้ของปี โดยกระทำทุกๆ 7 ปี

- พิธี **“ป้อซอคุ”** เป็นพิธีกินข้าวใหม่ จะกระทำในช่วง ปลายเดือนธันวาคมก่อนที่จะประกอบพิธีขอพรพระเจ้า ซึ่งเป็นพิธี ในส่วนของชาวกะเหรี่ยงผู้นับถือศาสนาคริสต์

- พิธี **“ลือเงะ”** โดยการนำเครื่องเซ่นไหว้ไปไหว้เจ้าที่ ในพื้นที่นา ซึ่งจะกระทำกันในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน ตามความเชื่อของชาวบ้านที่นับถือผี

พิธีกรรมและความเชื่อ ประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาได้มี การเปลี่ยนแปลง สูดหายไปตามเวลาและพลวัณณ์ของสังคม ซึ่งใน ช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาได้เกิดพิธีกรรมใหม่ที่เกี่ยวกับลำน้ำสาละวินเกิดขึ้น พิธี **“ลือชะตาแม่น้ำสาละวิน”** สะท้อนให้เห็นการนำความเชื่อผนวก กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำที่ชาวบ้านและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของสายน้ำ พิธีกรรม

ดังกล่าวจะจัดขึ้นทุกปีที่บ้านสบเมยตรงจุดบรรจบแม่น้ำเมย กับแม่น้ำสาละวิน

ภาพที่ 3 การทอผ้าในครัวเรือนของชาวกะเหรี่ยง

ที่มา: วิสูตร โพธิ์เงิน ถ่ายเมื่อ เมษายน 2556

วิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงยังมีความน่าสนใจในเรื่องของ ความเป็นอยู่อย่างเช่นเรื่องของการอาหาร ส่วนใหญ่เครื่องปรุงและ วัตถุดิบในการประกอบอาหารจะได้มาจากการเกษตรในครัวเรือน หรือในหมู่บ้าน การหาของป่า และซื้อมาในบางส่วน จำพวกเครื่องปรุงรส และเนื้อสัตว์ไม่ว่าจะเป็น เนื้อวัว เนื้อหมู เนื้อไก่และปลาในการบริโภค ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาหารรับประทานเอง อาหารพื้นถิ่นที่ บริโภคกันทั่วไปทุกๆ ครัวเรือนในชุมชน อาหารควา ได้แก่ ข้าวเบอะ ที่มีลักษณะคล้ายโจ๊กทั่วไปแต่จะต่างตรงที่ส่วนผสมข้าวเบอะ ข้าวคั่ว แลงสับป่อย อาหารหวานพื้นถิ่น ได้แก่ ข้าวเหนียวต้มกะเหรี่ยง จะห่อด้วย ใบตอง ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ ข้าวเหนียวต้มตัวเมีย (เม ต่อ โหม) จะเป็นรูปกรวย ส่วนข้าวเหนียวต้มตัวผู้ (เม ต่อ พา) มีรูปร่างเหมือน สามเหลี่ยมหน้าจั่วจะมีขนาดใหญ่กว่าข้าวต้มมัดตัวเมีย ซึ่งเป็น สัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ สำหรับการกินจะกินเปล่าๆ หรือ จิ้มน้ำตาลทราย น้ำอ้อย บางคนจะผสมถั่วลงไปให้ข้าวเหนียว เฝิมรสมัน (สุรียา รัตนกุล, 2531 หน้า 46) และข้าวเม่า (เมโตป จ่วย) ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารที่ยังยึดถือปฏิบัติอยู่จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ การห้ามกินหอยดำ เพราะจะทำให้เกิดโรคร้ายกับตัวผู้ที่รับประทานเอง และอาหารที่ห้ามกินร่วมกับแขก ได้แก่ เป็ด หอย ตะพาบน้ำ ลิงลม

ภาพที่ 4 วิถีชีวิตของคนในชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน
ที่มา: วิสูตร โพธิ์เงิน ถ่ายเมื่อ พฤษภาคม 2556

รวมถึงอาหารที่ล่าหรือยิงได้มาจากป่าและไก่ที่ไม่สามารถออกไข่ได้แล้ว ให้ทำกินกันเฉพาะในครอบครัว เพราะเชื่อว่าถ้านำไปกินกับแขกจะทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันได้ และไก่ตัวผู้ที่ขันตอนกลางคืนและหมูที่คลอดลูกตายทั้งครอก มีความเชื่อว่าจะนำสิ่งไม่ดีมาสู่คนในครอบครัว สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน

ส่วนทางด้านโครงสร้างทางสังคมของชาวกะเหรี่ยงในอดีตเมื่อ 30 ปีก่อน ส่วนใหญ่ครอบครัวกะเหรี่ยงจะเป็นครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ที่จะมีบิดามารดาของฝ่ายหญิงมาอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งในอดีตฝ่ายชายต้องย้ายมาอยู่บ้านฝ่ายหญิง นับถือคณาญาติทางฝ่ายหญิง ในบ้านจึงมีครอบครัวลูกสาวและลูกเขยอยู่เพิ่มอีกครอบครัวหนึ่ง จนกระทั่งหนึ่งปีผ่านไป หรือหากมีน้องสาวแต่งงานครอบครัวพี่สาวจึงแยกออกไปสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆ แต่สำหรับบุตรสาวคนสุดท้องจะต้องอยู่กับพ่อแม่ไปตลอดแม่จะแต่งงานแล้วก็ตาม เพราะมีหน้าที่เลี้ยงดูตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ดังนั้น ลูกสาวคนสุดท้องจะได้รับมรดกที่นา หรือทรัพย์สินอื่นๆ มากกว่าพี่ๆ แต่ถักรครอบครัวใดไม่มีลูกสาว ลูกชายจะต้องทำหน้าที่นี้แทน (ประวิตร โพธิ์อาศน์, 2527 อ้างใน สุริยา รัตนกุล, 2538 หน้า 25) ซึ่งปัจจุบันสภาพครอบครัวยังคงเห็นร่องรอยยึดถือปฏิบัติอย่างนี้อยู่ ซึ่งจะต่างตรงที่การเลือกคู่แต่งงานที่แต่ก่อนจะต้องเป็นชนเผ่าเดียวกันเท่านั้น แต่ปัจจุบันหนุ่มสาวสามารถเลือกคู่แต่งงานได้ตามความต้องการ สามารถเป็นคนที่ไม่ใช่คนกะเหรี่ยงด้วยกัน ในหมู่บ้านตามแนวเส้นแม่น้ำสาละวินจะมีเพียงผู้สูงวัยกับเด็กที่อยู่ในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ วัยแรงงานหนุ่มสาว และวัยรุ่นบางส่วนจะเข้าไปทำงานและไปศึกษาระดับชั้นที่สูงขึ้น ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาในตัวเมือง ซึ่งคนกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีการศึกษา และจะย้ายรกรากตั้งถิ่นและสร้างครอบครัวใหม่ในเมืองหรือในเขตพื้นที่

สิ่งที่ปรากฏในชุมชนชาวกะเหรี่ยงลุ่มน้ำสาละวิน จึงเป็นภาพที่ไม่แตกต่างกับชนบทไทยทั่วไป ยังคงวิถีชีวิตการเกษตรที่ค่อนข้างแตกต่างตรงที่มีวัยแรงงานอยู่จำนวนมากกว่า ซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงไร้สัญชาติที่ได้ลี้ภัยมาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน และรวมถึงลูกหลานที่เกิดในฝั่งไทยที่มีจำนวนมากที่ยังรอสิทธิความเป็นคนไทย จึงไม่สามารถโยกย้าย หรือเดินทางออกจากถิ่นฐานได้ และไม่มีสิทธิใดๆ ในประเทศไทย จึงทำให้ “คนชายขอบ” ในชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน นอกจากเรื่องชาติพันธุ์กับที่ตั้งหมู่บ้านภูมิศาสตร์ที่ห่างไกลเดินทางเข้าถึงยากลำบากแล้ว แต่ยังเป็นกลุ่มคนชายขอบที่ขาดอำนาจการต่อรอง ขาดสิทธิความเป็นคนไทย ขาดความมั่นคงในชีวิต และสังคม

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาวิจัยโครงการ “ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม โครงการไฟฟ้าพลังน้ำฮัยยีบริเวณชายแดนไทย-พม่า” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาโครงการจากบริษัท กฟผ. อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

บรรณานุกรม
มนตรี จันทวงศ์ และลลิติมา หลงเจริญ. **สาละวิน : สาละวินบันทึกแม่น้ำและชีวิต ในกระแสความเปลี่ยนแปลง**. เชียงใหม่: มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, 2550. หน้า 100.

เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์. **ภาษาถิ่นตระกูลไทย**. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล. 2531.

สมทรง บุรุษพัฒน์ และสรินยา คำเมือง. **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกะยัน**. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล. 2542.

สังคีต จันทนะโพธิ. **คนภูเขาชาวกะเหรี่ยง**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว, 2542.

สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิติอาษา. **มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์: รมบทความ**. นครราชสีมา : สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2542. หน้า 21.

สุริยา รัตนกุล และลักขณา ดาวรัตน์หงษ์. **อาหารแสลงโรคและบริโภคนิสัยของชาวกะเหรี่ยงสะกอ**. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล. 2531. หน้า 46.

สุริยา รัตนกุล และสมทรง บุรุษพัฒน์. **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ**. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล. 2538.

Seymour-Smith, Charlotte, **Dictionary of Anthropology**. London : Macmillan Press, 1986. p.177.

